
ЕКЛЕКТИЧНИ ВЪЗГЛЕДИ ЗА ПОСЛЕДСТВИЯТА ОТ COVID-19

Атанас Дамянов¹

E-mail: 1adamyanov31@gmail.com

Резюме: Настоящото изследване, в което си поставяме за цел да проникнем през мъглата на Covid-19, се състои от четири части.

В първата част, в силно синтезиран вид, са посочени последици от кризата през 2008 г.

Във втората част са търсени библейски корени и философски обяснения на пандемията, надградени с парадокс на капиталистическата икономическа система. Предложено е графично представяне на влиянието на пандемията, различно от “V”, “U”, “L” и “I”- образните интерпретации.

В трета част е възприета тезата на Рено Жирар, но е направено собствено разглеждане на слабите места на три идеологии. Допълнена е рекомендацията на G-20 за възстановяване на трансграничната търговия.

В четвъртата част е предложен втори, наш вариант за графично представяне на последици от пандемията. Подчертано е, че тя не е явление за един природен сезон. Синтезирани са нанесените поражения по отделни сектори и професии в света. Обосновано е, че структурата на продуктовия набор зависи и от структурата на човешките потребности, и от измеренията на новата околна среда. А ключовата дума е „Трансформация“.

В продължаващите разсъждения и обобщения са уловени три основни характеристики на пандемията, четири модела на човешко поведение. Предложени са нови организационно-структурни промени за фирмите, компаниите, корпорациите. Афиширано е, че управлението вече клони към извършване чрез алгоритми, протоколи и формиранни коалиции от социални и икономически платформи.

Ключови думи: библейски корени, образно представяне на кризата, ефекти от Covid-19, нова околна среда, дигитална трансформация.

Тази статия се **цитира**, както следва: **Дамянов, Ат.** (2020). *Еклектични възгледи за последици от Covid-19*. Народностопански архив, (3), с. 31-43.

URL: www2.uni-svishtov.bg/NSArhiv

JEL: F02, F42, F63.

Увод

Живеем във време, когато една пандемия (Covid-19) марширува по земното кълбо. Този феномен рязко и „свирепо“ променя намерения, спира национални и международни проекти. Върна на аналитичните мениджърски и правителствени маси неопределеността, неизвестното. „Взриви“ традиционните модели на взаимоотношения между хората. Обществата и индивидите станаха подозрителни помежду си.

Всичко това императивно предполага дълбочинно преосмисляне на почти всички аспекти на социално-икономическия живот на планетата, защото, очевидно, човечеството е преминало определени червени линии.

В този смисъл си поставяме скромната цел да проникнем през мъглата на пандемията и да уловим сигнали, които тя излъчва.

1. В един августовски ден на 2007 г. в САЩ „избухна“ крънча (ипотечната криза). През 2008 г. той прерасна в световна финансова криза, а през 2009 г. в икономическа. В някои страни се стигна и до политически сътресения и много държави смениха правителствата си. След това се публикуваха хиляди изследвания по темата. Може би за обучаващите се и непрофесионалните зрители най-разбираемо кризата от това време беше обяснена във филма „Inside Job“ (Вътрешна далавера). В тази лента глобалният финансист, филантроп и пр. Дж. Сорос¹ нагледно показа и обясни, че ако в един кораб, който превозва петрол, се премахнат вътрешните прегради на отделните секции, то катастрофата е неизбежна. Всъщност бе илюстрирано, че премахването на определени регулации води до ипотечна, а после и до финансова криза.

Сега ще се опитаме, само с няколко фрагментарни щрихи да представим онова време като база за сравнение с днешните процеси, които протичат в света. И така след 2008 г. започна замразяване на заплатите, възродиха се ремонтните дейности. Хората показаха икономично поведение, клонящо към спестовност. Фалитите бяха незначителни, а структурата на Брутните вътрешни продукти не се промени. В крайна сметка, за няколко години, хората предпочитаха само разходите за облекло, храна и лекарства. Цените на недвижимите спаднаха.

---

¹ За тези, които не го разбират или подозират, би било добре да посетят Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и да прочетат неговото слово, произнесено през зимата на 1993 г. по повод присъждането му на почетната титла „Доктор хонорис кауза“ на първия университет в България.

2. Сигурно е вярно твърдението, че в цялата човешка история само един **смъртен** е успял да предвиди бъдещ природен катаклизъм. И това е била библейската личност **Ной**.

Днес, през първото полугодие на 2020 г., в света избухна пандемия, за която човечеството не беше подготвено. Без постепенност, без етапи този феномен започна да руши. За дни, за седмици бяха парализирани международни институции, интеграционни съюзи, правителства, различни видове сектори на световната икономика.

Може би, а и на практика стана така, националните държави първи се окопитиха и започнаха да действат, да спасяват човешкия живот, отделни производства и дейности толкова, доколкото това бе по силите им.

Безспорно се търсят и ще продължи да се търсят причините за този катаклизъм. Ние само ще представим едно мнение без претенции да валидира феномена.

В частта за Моисей от Библията е описан първият макроикономически, средносрочен (7-годишен) план, известен като „**Планът Йосиф**“ и формулиран във фараонски Египет.

В този смисъл след като урожайният период след финансовата криза приключи към 2019 г., световната рецесия „бълбукаше“. В нейна помощ се яви пандемията. Тя фундаментализира негативните процеси в световната икономика.

Това е едното обяснение. Другото, според нас, се корени в заетостта. През последните години безработицата в много държави беше около санитарния минимум, а в други дори падна под него. И започна да прозира един парадокс, който наричаме **парадокс на капиталистическата икономическа система**. Той се състои в това, че в един момент трудът започва да „**управлява капитала**“, да поставя условия. За капитала това е неприемливо и разразилата се пандемия бързо елиминира този парадокс. Тя насочи вниманието и към други инструменти в тази насока.

На трето място е допустимо да се обърнем към законите на диалектиката, но без да влизаме в дълбочина. Това са, най-вече законите за единство и борба на противоположностите и преминаването на количествените натрупвания в качествени изменения.

Противоречието между глобализацията и деглобализацията тлееше отдавна, но от 2015 година вече се заяви и числово изражение. То се засили и от налаганата се „икономически национализъм“ (Дамянов, 2018, с. 7-39). За него важат и количествените натрупвания.

Възможно е да допуснем, че глобалните производствено-икономически отношения вече са станали пречка в развитието на

националните производителни сили. Защо? Защото големите компании изнесоха частично или изцяло своите производствени дейности и най-вече „коминопушешите“ си предприятия в други държави по света. По този начин засилиха замърсяването на околната среда в тези страни и увеличиха екологическите проблеми. Тези международни компании не обновяваха технологиите, не купуваха нови машини и съоръжения и т.н.

Освен това международното субконтракторство блокира конструкторската и проектантската дейност, респ. развойната в тези страни.

Подобни са ефектите и от аутсорсинговата дейност и т.н.

Не без значение е фактът, че те не заделяха средства за развитие на здравните системи в страните, където международните компании експлоатираха и човешките, и природните ресурси. Спъваха социалното и икономическото развитие на отделни държави.

И възниква въпросът: Каква графична форма приема сегашната кризисна ситуация. В този смисъл известният американски икономист Нуриел Рубини предлага следното: *„Докато анализатори очакват спад във „V“ образна форма – рязък спад на производството за едно тримесечие и след това бързо възстановяване, трябва да е ясно, че сега кризата е нещо съвсем различно. Сега свиването не е нито „V“, нито „U“, нито „L“ -образно/рязък спад, следван от застой. По-скоро то изглежда като „I“ – вертикална линия, представляваща срив на финансовите пазари и на реалната икономика“* (Money.bg., 2020).

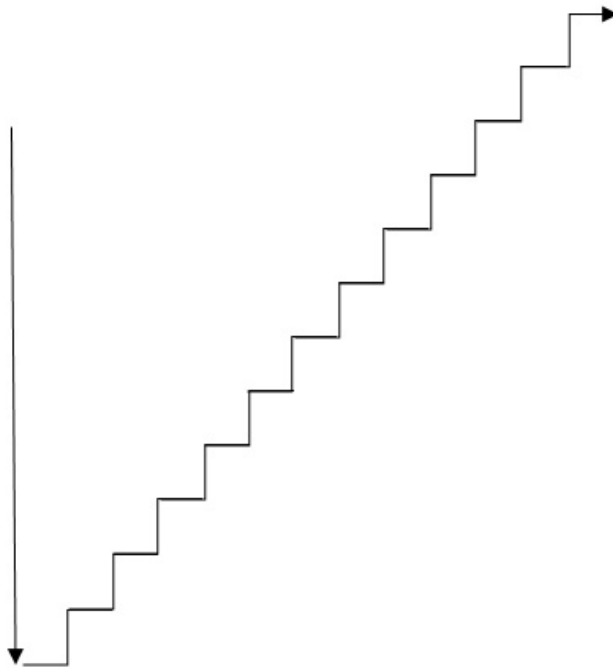
Появи се и второ мнение на една американска социологическа агенция. Към този момент, край на м. април 2020 г., предложената от тази агенция форма на латинската буква “U” не се потвърди.

Нашето предложение, по-скоро хипотеза, е, че това, което става в света, може да приема хибридна форма (фиг. 1.) – вертикална линия надолу плус стъпаловидно движение нагоре.

При вертикалната линия надолу отразяваме срива в националните и глобалните икономически сектори. След това в един момент започва възстановяването. Но защо стъпаловидно? Защото след като си поемат финансов и пазарен дъх, фирмите, компаниите започват да се оглеждат на късото плато, на което се намират, и трябва да вземат решение.

В а р и а н т №1: Преценяват, че няма смисъл да продължават и се отказват от икономическа дейност (пускат кепенците).

В а р и а н т №2: Разбират и провеждат определени ресурсови, човешки и технологични трансформации. Запазват пазарно равновесие на платото и преминават на следващото стъпало.

Фигура 1. Хибриден профил на линията на развитие

В а р и а н т №3: Родени, предизвикани от пандемията, готови за сблъсъци, но смело се изкачват по стъпалата. А може би някъде по средата на пътя да поемат по вертикала нагоре.

3. Какви са ефектите, последствията от пандемията в икономически аспект?

3.1. В природата, в резултат от човешката дейност, са се натрупали и модифицирали милиони микроби, бактерии и т.н. В един, не толкова прекрасен, момент тези количествени натрупвания преминават в качествени изменения. И това са новите зарази, които преминават в епидемии, респ. в пандемии, каквато е сегашната. И е напълно възможно, всичко това да е резултат и от неразумното поведение на човека.

3.2. На 18.03.2020 г. във френския вестник „Фигаро“ Рено Жирар е очертал, че настоящата пандемия е открила слабости на три идеологии:

*Комунистическата (Китай и др.).

*Европеизацията (Европейския съюз).

*Глобализацията (САЩ и др.).

Какви разсъждения бихме могли да направим въз основа на това твърдение?

Първо, винаги, когато говорим за комунистически Китай, е уместно да подхождаме много внимателно. Ако една държава притежава милиард и половина население, то тя трудно може да се управлява с механизмите на западната демокрация. По-скоро се използват инструментите на централизираното управление, които са пропити от философията на Конфуций, Лао Дзъ и др. Освен това хилядолетните традиции на абсолютната императорска власт, съчетано с десетки открития (барутът, порцеланът, коприната и т.н.), изпреварили западното развитие (Damyanov, 2020, p.3-12). При тях всичко е обмислено предварително с десетилетия. И не случайно чрез проекта „Един пояс – Един път“ развиха Глобализация 2.0.

3.3. Европеизацията. Пандемията нанесе радикален удар в сърцевината на европейската икономика – Единният пазар. Поражението засегна свободното движение на стоки и услуги, капитали и работна сила. Закриха се не само външните граници на ЕС, но се възстановиха и държавните.

Появи се неочакван разлом, зареден с потенциални и реални противоречия. Стигна се дори до **възрастова сегрегация**. Съветът на Европа, Европейският парламент (ЕП) и най-вече Европейската комисия (ЕК) не бяха подготвени да посрещнат настъпателно пълзящата пандемия.

Защо ЕК има 27 комисари, които отговарят за различни въпроси, но няма ресор, свързан със здравеопазването? И то при положение че всички държави от ЕС са с ограничен суверенитет и са предали част от своите държавни функции на Брюксел. И трябваше тази тежка пандемия да изведе на преден план един сериозен **организационно-структурен и функционален дефект на ЕК**.

С голямо закъснение президента на ЕК Урсула фон дер Лайен заяви в средата на м. април 2020 г. **„Падне ли Италия, край с Европа“**. И то с основание. Защото в първите седмици на епидемията в Италия на помощ пристигнаха огромен китайски самолет с медикаменти и лекари, военно-въздушна ескадрила от Руската федерация с различни категории медицински персонал. Прилетяха и кубински лекари, свършили чудесна работа при епидемията „Ебола“ в Африка. Всичко това бяха знаци на съпричастност.

След първоначалното стъписване единствено ФРГ първа започна да превозва болни от Италия в Германия и да ги лекува. След

това, по същия начин, протегна ръка на Франция. За нас това е човешка предприемчивост и солидарност.

И така, веднага след появата на Covid-19 ЕК трябваше да организира пакет от аналитични инструменти като Brainstorming², а не да се занимава с “Blamestorming”³.

3.4. Последствия за Глобализацията. Пандемията породила много въпроси. Един от най-важните обаче е за ползите и разходите за поддържане на глобализационните процеси. Нека само да припомним тезата на известния изследовател Лестър Дъроу за този световен доминант. Според него **глобализацията е частен проект на отделни международни предприятия**. В него няма явно участие на правителства и други национални органи.

Но това, което се случи в първите месеци на 2020 г. със затварянето на вътрешните граници на държавите – членки на ЕС, предполага: **да се търси асиметрично, стабилно равновесие между преимуществата на глобализацията и императива за разчитане на собствените национални сили**.

Един от сериозните сигнали, че става нещо, дойде от Чикагската икономическа школа (Милтън Фрийдман). Той афишира, че пандемията атакува „**веригата на доставките**“. Според него се е удължило времето за доставянето на определени стоки. Разсъжденията му са повече и най-вече за САЩ.

Ние бихме подкрепили тази констатация, като ѝ дадем международно измерение. Започна процес на редуциране броя на продуктите, отпадане на доставчици, променяне схеми за осигуряване на стоки и т.н.

Затова, не случайно, на съвещанието на G-20 от м. март 2020 г. се постави ударение върху необходимостта, **трансграничната търговия да се възстанови с правителствените усилия на отделните държави**. И както отбелязахме, търсят се нови доставчици, нови схеми. Глобалните вериги ще стават все по-регионални и локални.

През 1998 г. твърдахме, че се изгражда Единна световна икономическа тъкан (ЕСИТ). Пресилено е да се твърди, че настъпва краят на глобализацията. Още повече, че се влиза в противоречие със закона за националното и международното разделение на труда на английската класическа политическа икономия. Но че нещата е необходимо да се преосмислят, е повече от явно.

---

² Brainstorming – класически метод за генериране на идеи изработване на работещи решения.

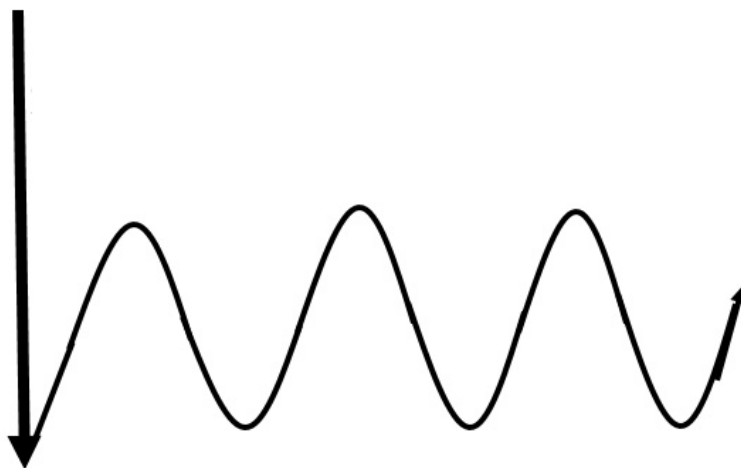
³ Blamestorming – да се търсят виновните за една или друга ситуация и да подозират благородни жестове.

И така, бихме могли да разгънем логическата верига от пандемия до ефекти: **стъпка №1: епидемия – стъпка №2: пандемия – стъпка №3: кризисна ситуация – стъпка №4: ефекти, последиствия.**

Очевидно, в голяма степен, отделните държави в света са извървели очертаните четири стъпки.

4. Конкретизиране на ефекти. Улавянето на конкретни, съществени последиствия от действието на световната пандемия не ни освобождава от необходимостта да не мислим за формалното графично представяне на кризисната ситуация.

В този смисъл ще си позволим да очертаем наш, втори сценарий за разполагане влиянието на Covid-19. А то може да се представи в нов вид (фиг. 2.).

Фигура 2. Сценарий за разполагане влиянието на Covid-19

Този нов, графичен модел се основава на прогнози на Световната здравна организация, на германския институт „Робърт Кох“ за развитието на пандемията. Последната, макар и експанзионистична и агресивна, няма да приключи както другите епидемии за **един природен сезон**⁴. Ще има отслабване, което ще доведе до леко възстановяване. След това отново засилване, съпроводено с нов икономически спад и т.н. до намирането на кардинално медицинско и друго решение.

---

⁴ Дано не съм прав...

И така кои икономически сектори, професии, специалности бяха засегнати в различна степен? Без да ги градираме, това са най-малко следните:

*Туризмът (туристически дестинации, оператори, пакети, национален, международен и т.н.);

*Хотелиерство и ресторантьорство;

*Фитнес индустрията;

*Модният бизнес;

*Петролната индустрия;

*Кооперираните доставки и др.

Атакуван е транспортът: автобусен, таксиметров, въздушен, морски, вкл. превоз на стоки, железопътен и т.н.

Отрази се на Sharing economy (икономиката на споделянето) за пътнически превози и бизнес. Под удара на кризата попаднаха: юрис-консултантската дейност, средни мениджъри на банки, event-мениджъри, преводачи, учители и репетитори и т.н.

Пандемията **провокира ускоряване процесите на дигитализация и автоматизация в света**. Само преди няколко години в Китай се дипломира **първият лекар-робот**. Тогава това изглеждаше като екзотика, но днес роботите мощно навлязоха в различни сектори на социално-икономическия живот. Ще се развият с високи темпове цифровизацията и роботизацията и в производството на определени изделия. Възможно е да се закрийт работни места, за които се изисква средна квалификация – в заводи, цехове, офиси и т.н. Ще се засили потребността от работници, при които доминира ръчният труд: дърводелци, водопроводчици, бояджии и пр.

Всичко това, обединено с предходните тенденции, ще води до промяна в структурата на БВП на отделни държави. Очаква се, като реакция на закритите работни места да се засили нестандартната и нетрайна заетост.

През последните 50+ години се извърши преструктуриране на търговските обекти с акцент върху големите. Тяхното съществуване също ще се преосмисли от пандемична гледна точка (застоял въздух, неподдържани филтри, които могат да бъдат източник на зарази). В този смисъл, след пандемията много магазини няма да отворят, други на по късен етап ще бъдат закрити.

За това ще допринесе и експанзията на бизнеса, основан на платформи, защото те осигуряват уникални предимства в сравнение с класическите бизнес модели.

По-нататък ще се наложи сигурно да се огледа номенклатурата и структурата на продуктите през призмата на:

Структура на продуктите – структура на потребностите – структура на новата околна среда (национална и международна) – улавяне сигнали на бъдещето.

Макар и всичко да е белязано от висока турбулентност, в един кратък период икономическата инерция ще затихне. След това рязко ще настъпят технологическите и бизнес промени.

Потребностите на хората и компаниите, според нас, ще се определят главно от два фактора:

Първият, това е вътрешното усещане и разум на индивида.

Вторият, това е новата околна среда.

И така, новата структура на потребностите ще насочи и внуши новата структура на продуктите и услугите след пандемията.

Ключовата дума за днес и в средносрочен хоризонт е **трансформация!**

Трансформацията следва да бъде холистична, перспективна, която защитава бизнеса и хората от различни нежелани феномени, които обаче ще ни „гостуват“ периодически.

Продължаващи разсъждения и обобщения. Можем да обобщим, че сегашната криза, породена от пандемията, изпъква с три отличителни черти: **синхронност** – разгръща се почти едновременно в много страни по света; **висока скорост** на увеличаване на безработицата; **дълбочинност** – сриване на БВП на отделните държави, което я прави несравнима с 2008/09 г.

В резултат от разпространението на Covid-19 се ревитализираха и обогатиха определени модели на поведение, а именно:

а/ страховата психоза на човека за неговия живот;

б/ реалният стремеж на правителствата по света за получаване на безконтролна власт;

в/ неутолима жажда за още и още пари и влияние на богатите хора на планетата;

г/ целта на един сектор за доминиране – фармацевтичният.

Част от тези модели прераснаха във фактори и движещи сили в сегашната криза.

Доскоро се поставяше и се работеше по въпроса за преосмисляне на бизнес стратегията в ерата на изкуствения интелект (AI). Сега обаче, според нас, следва да се върви към очертаване на стратегия в условията на пандемични ситуации. При това първата ще стане подчинена на втората, която включва и бизнес, и медицински, и социални и пр. аспекти.

Предстои фирмите, организациите да изградят свои нови организационни структури. Инкорпориране на нови отдели, офиси, нови

технологични философии, да очертаят дизайна на новите предприятия или модифициране на сегашните.

Първата стъпка беше направена още преди 20+ години с включването на ИТ.

Втората стъпка беше изграждането на бизнес, основан на платформи.

Предстои третата стъпка на комплексна фирмена трансформация и с оглед на пандемии и други феномени ще се изискват аналитично-футуристични структури в средните и големите компании.

Но тъй като „структурата“ и „стратегията“ са в една силна прегръдка, то е необходимо да потърсим и подходяща фирмена, корпоративна стратегия, която да удовлетворява мениджърските институции на организациите.

В този смисъл Euvin Naidoo⁵ предлага седем печеливши стратегии за борба срещу Covid-19. От тях ще приведем третата – **Практикувайте OODA цикъл:**

„Цикълът OODA (НОРД), който привържениците на гъвкавата методология често ползват, е възникнал от военните битки и е придобил известност чрез полковник Джон Бойд от Американските военновъздушни сили, който служил като пилот на изстребител, инструктор, а по-късно и като стратег на Пентагона:

O: Observe   **Н:** Наблюдение

O: Orientate   **O:** Ориентиране

D: Decide   **P:** Решение

A: Act   **Д:** Действие

Прозрението на Бойд идва от необходимостта да се разработи стратегически подход – прост по природа, лесен за изпълнение и предаване, който компенсира факта, че врагът по това време използвал по-модерни самолети и оръжия (много мениджъри днес сигурно се чувстват обезсърчени, изправени срещу невидим враг, който винаги е сякаш крачка напред). Бойд осъзнава, че може да съкрати изоставането, като разработи най-добрите възможни подходи, които да се справят с бързата промяна. По същия начин процесът на гъвкаво вземане на решения може да бъде конкурентно предимство в правилния контекст. Способността да имаш мисленето и оперативната мускулна памет за преминаване през цикъла OODA няколко

---

⁵ **Euvin Naidoo** is a Senior Lecturer of Business Administration in the Accounting and Management Unit at Harvard Business School.

пъти, помага на последователите на Бойд да печелят постоянно и съкращава критичното време до пристигане на подкрепленията. Това оперативно и итеративно вземане на решения се прилага в компании като Tesla, Amazon и Salesforce” (Naido, 2020). В случая тази стратегия е най-подходяща и в методологически, и в методически аспект.

Висшето образование също има неафиширана задача да формулира нови професии, специалности, вървейки към Ренесансовия човек на второ, по-високо ниво. Един от пътищата за това е очертаване на интердисциплинни направления – вътрешни и външни по своя характер.

И сигурно ще е странно, но още през 1973 г. един световен конгрес по образованието, проведен в Токио (Япония), премина под мотото „**Бъдещето на учителя или учителят на бъдещето**“. Днес това важи и за академичните преподаватели (Дамянов, 1987, с. 9)⁶.

И неусетно стигаме до управлението на държавите. В последните месеци (февруари, март и април 2020 г.) започваме да се убеждаваме, че се налага алгоритъмизацията на управлението на обществения живот.

В новата околна среда хората, държавите вече се управляват, макар и не явно обявено, **чрез алгоритми, чрез протоколи. Освен това и чрез формирани коалиции от социални платформи.**

Много властови структури в ЕС и в света вече са овехтели. Не случайно в САЩ, а и в ЕС започна да манифестира „**парад на суверенитета**“.

И на финала една незряла идея: Възможно ли е да се построи една таблица на вирусите по подобие на Менделеевата таблица? Да се открият зависимости и въз основа на нея да се предвидят бъдещи „неканени гости“ в държавите.

Използвани източници

Дамянов, Ат. (1987). Методика на преподаване на социално-икономическото планиране. Свищов.

Дамянов, Ат. (2018). Сблъсък на парадигми в световната икономика. В: Научни трудове. Том 10. Издателство на МВБУ. Ботевград.

Damyanov, At. (2020). On a Revitalized, Vibrant and Prospektive Phenomenon. Svishtov. NSA. Year LXXIII. Issue 1.

---

⁶ Education for the new era. What can teacher do. The role in rapidly changing society. Tokyo, 1973.

Money.bg. 01.04.2020.

Naido, Euvin. (2020). 7 winning War Strategies to Beat Covid -19. HBS. Working Knowledge. 22 april.

Атанас Дамянов е професор, доктор на икономическите науки. Ректор на Стопанска академия „Д. А. Ценов“, България от 1991 до 1999 г. Член на Акредитационния съвет на НАОА от 1996 до 2004 г. Заел е първо място на 9-та световна конференция IntEnt 99 Education and Training – Best paper, 1st Rank. Вицепрезидент на ASECU от 2007 до 2015 г.

ORCID ID: 0000-0001-8610-1985

ISSN 0323-9004

Economic Archive

Svishtov, Year LXXIII, Issue 3 - 2020

**Macroeconomic Challenges and Risks Posed
by the Global Coronavirus Crisis**

Eclectic Views on the Consequences of COVID-19

**The National Employment Plan in Bulgaria - Policies,
Priorities and Necessary Changes Due to COVID-19**

**COVID-19 and the National Employment Plan
in Bulgaria – Analysis and Opportunities for Change**

**Methodological Aspects of Management
of Portfolios of Investment Projects for Real Assets
of Business Organizations**

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS
SVISHTOV

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
Проф. д-р Георги Иванов – зам. главен редактор
Проф. д-р Йордан Василев
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Румен Лазаров
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Анатолий Асенов
Доц. д-р Пресияна Ненкова

МЕЖДУНАРОДЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р ик.н. Михаил А. Ескиндаров – Ректор на Финансовия университет при Правителството на Руската федерация – федерална държавна образователна институция за професионално образование, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Проф. д-р Кен О'Нийл – Почетен професор към Департамента по маркетинг, предприемачество и стратегии на Университет Ълстер, Северна Ирландия и председател на борда на директорите на Школа за социални предприятия в Ирландия.

Проф. д-р Ричард Торп – Професор по развитие на управлението, Бизнес школа на Университета Лийдс, Великобритания.

Проф. д-р ик.н. Григоре Белостечник – Ректор на Молдовската академия за икономически изследвания, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Проф. д-р ик.н. Михаил Ив. Зверяков – Ректор на Одеския държавен икономически университет, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Проф. д-р ик.н. Олена Непочатенко – Ректор на Умански национален аграрен университет (Украйна).

Проф. д-р ик.н. Дмитрий Лукьяненко – Ректор на Киевски национален икономически университет „Вадим Гетман“ (Украйна).

Проф. д-р ик.н. Андрий Крисоватий – Ректор на Тернополски национален икономически университет, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Проф. д-р ик.н. Йон Кукуй – Супервайзор на докторски програми в областта на счетоводството и финансите в университета Валахия – гр. Търговище, Румъния, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Доц. д-р Мария Кристина Стефан – Директор катедра „Мениджмънт – Маркетинг“, Университет „Валахия“ - гр. Търговище, Румъния.

Доц. д-р Анисоара Дуика – Катедра „Мениджмънт“, Университет „Валахия“ – гр. Търговище, Румъния.

Екип за техническо обслужване:

Анка Танева – стилев редактор на български език
Ст. преп. Венцислав Диков – координатор и ръководител на екипа за превод, стилев редактор и преводач
Ст. преп. д-р Петър Тодоров – преводач и стилев редактор
Ст. преп. д-р Маргарита Михайлова – преводач и стилев редактор
Ст. преп. Румяна Денева – преводач и стилев редактор
Ст. преп. Иванка Борисова – преводач и стилев редактор
Деяна Веселинова – технически секретар
Благовеста Борисова – графичен дизайн и веб публикуване

Адрес на редакцията:

5250 Свищов, ул. „Ем. Чакъров“ 2

Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор

☎ (+359) 889 882 298

Деяна Веселинова – технически секретар

☎ (+359) 631 66 309, e-mail: nsarhiv@uni-svishtov.bg

Благовеста Борисова – компютърен дизайн

☎ (+359) 882 552 516, e-mail: b.borisova@uni-svishtov.bg

© Академично издателство „Ценов“ – Свищов

© Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов

НАРОДНОСТОПАНСКИ АРХИВ

ГОДИНА LXXIII, КНИГА 3 – 2020

СЪДЪРЖАНИЕ

Димитър М. Иванов

Макроикономически предизвикателства и рискове, породени от глобалната коронавирусна криза /3

Атанас Дамянов

Еклектични възгледи за последствията от COVID-19 /31

Венелин Терзиев

Национален план за заетостта в България – политики, приоритети и необходимост от промени вследствие на COVID-19 /44

Венелин Терзиев

COVID-19 и националният план за заетостта в България – анализ и възможности за промени /61

Димитър М. Благоев, Радостин Бояджиев

Методически аспекти на управлението на портфейл от инвестиционни проекти за реални активи в бизнес организациите /79